

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

5 במאי 2025

1859

ז' באייר התשפ"ה

עמוד

הצעת חוק הסיוע המשפטי (תיקון מס' 30) (סיוע לאזרחים ותיקים שנפגעו מעוקץ או ניצול כלכלי).
התשפ"ה-2025 722

הצעת חוק הסיוע המשפטי (תיקון מס' 30) (סיוע לאזרחים ותיקים שנפגעו מעוקץ או ניצול כלכלי), התשפ"ה-2025

1. תיקון התוספת בחוק הסיוע המשפטי, התשל"ב-1972¹, בתוספת, אחרי פרט 15 יבוא:
16. לאדם שמלאו לו 65 שנים, בכל הנוגע להליך בשל עילה מהעילות המפורטות להלן, המבוססת, בין השאר, על ניצול של קושי, חולשה, מצב קוגניטיבי, מצב בריאותי או קשיי שפה של האדם, וסעיף 3 לא יחול:
- (1) טעות, הטעיה, כפייה או עושק כמשמעותם בסעיפים 14, 15, 17 או 18 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973²;
- (2) הטעיה או הפעלת השפעה בלתי הוגנת כמשמעותן בסעיפים 2 או 3 לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981³;
- (3) גול או תרמית כמשמעותם בסעיפים 52 או 56 לפקודת הנויקין [נוסח חדש]⁴.
2. תחילתו של חוק זה שלושה חודשים מיום פרסומו.
- תחילה

ד ב ר י ה ס ב ר

תלונה. הפגיעה הכלכלית והנפשית וכן ערעור תחושת האמון והביטחון עלולים להשפיע באופן קשה על האזרח הוותיק ולפגוע בחוסנה של האוכלוסייה המבוגרת בכללותה, ונוסף על כך יש להם השלכות על מעגלים משפחתיים נוספים.

במטרה להתמודד עם הקשיים המתוארים לעיל, מוצע לתקן את התוספת לחוק ולקבוע כי לאזרחים ותיקים שגילם מעל 65 שנים יינתן סיוע משפטי בקשר להליכים בעילות של טעות, הטעיה, כפייה או עושק לפי חוק החוזים התשל"ג-1973; בקשר להליכים בעילות של הטעיה והפעלת השפעה בלתי הוגנת לפי חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981; ובקשר להליכים בעילות התרמית והגול לפי פקודת הנויקין [נוסח חדש], וזאת במקרים שבהם המעשים המבססים את העילה נעשו תוך ניצול של קושי (למשל בדידות, יחסי תלות, העדר אוריינות דיגיטלית, חולשה, מצב קוגניטיבי, מצב בריאותי או קשיי שפה של האדם).

הסיוע יינתן לאזרח ותיק כאמור בלא דרישה לעמידה במבחן הזכאות הכלכלית, אשר יכול להוות חסם משמעותי לפנייה לקבלת סיוע.

2 סעיף מוצע לקבוע כי החוק ייכנס לתוקף שלושה חודשים לאחר יום פרסומו, וזאת כדי לאפשר לסיוע המשפטי במשרד המשפטים להיערך ליישומו.

סעיף 1 חוק הסיוע המשפטי, התשל"ב-1972 (להלן – החוק), והתקנות מכוחו, קובעים באילו עניינים ובאיזה היקף יינתן סיוע משפטי למי שידו אינה משגת, וזאת בכפוף למבחן סיכוי משפטי. כמו כן, בתוספת לחוק נקבעו כמה עניינים שבהם יינתן סיוע משפטי בהיקף שנקבע בתוספת, בלא בחינת הזכאות הכלכלית או הסיכוי המשפטי או שניהם.

בשנים האחרונות מתרחבות תופעות של עוקץ וניצול כלכלי של אזרחים ותיקים. תופעות אלה הביאו לתיקוני חקיקה ולהחלטות ממשלה שונות, ובהן, למשל, החלטת הממשלה מס' 450 מיום ל' בתשרי התשפ"א (18 באוקטובר 2020) בעניין תוכנית חירום לחירוק המאבק נגד עוקץ וניצול צרכנים אזרחים ותיקים וצרכנים פגיעים אחרים במיוחד בעידן משבר הקורונה.

ממחקרים בתחום הגנת הצרכן עולה כי אזרחים ותיקים שנפגעו מניצול כלכלי מתקשים פעמים רבות לשתף אחרים בניצול שחוו וזאת בשל תחושות בושה ומבוכה, ולעיתים אף בשל שיטת ההטעיה ובשל חוסר מודעות לכך שהם נפלו קורבן למעשה של עוקץ או ניצול כלכלי. חוסר בידע נגיש על האפיקים המתאימים שבהם ניתן לפעול לתיקון המצב, כמו גם חשש מהתמודדות עם הפעולות הנדרשות לשם כך מביאים אף הם לכך שמרבית המקרים של עוקץ או ניצול כאמור אינם מדווחים ומטופלים, או נזנחים אחרי הגשת

¹ ס"ח התשל"ב, עמ' 95; התשפ"ה, עמ' 268.

² ס"ח התשל"ג, עמ' 118.

³ ס"ח התשמ"א, עמ' 248.

⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 10, עמ' 266.